

Jesus var inte från Schleswig-Holstein!

Professor Susannah Heschels föreläsning till Krister Stendahls minne tog sin utgångspunkt i hur Jesus-gestalten framställts i tysk judisk och kristen teologi de senaste århundradena, och landade i en uppmaning att utveckla förståelse och samarbete mellan judendom, kristendom och islam.

Årets Krister Stendahl Memorial Lecture, den tredje i ordningen, hölls inför ett hundratal åhörare, bland dem Krister Stendahls änka, Brita Stendahl och sonen John, i Bringsalen på Ersta konferens den 7 november. Susannah Heschel är professor i Jewish studies vid Dartmouth college, och under detta år gästforskare vid Wissenschaftskolleg zu Berlin.

Susannah Heschel beskrev hur judiska teologer, framför allt i Tyskland, under 1800-talet intresserat sig för Jesus-gestalten, och lyft fram han judiskhet, hur det han sade låg helt i linje med den rabbiniska traditionen. De kristna teologerna däremot, gjorde allt för att framställa Jesus som så "arisk" som möjligt – bl a hävdade man att det faktum att Jesus kom från Galileen betydde att han egentligen var arier. En del gick dock ännu längre, och hävdade att Jesus i själva verket var född i Schleswig-Holstein! Detta framstår som skrattretande – men det var dessa teologiska strömningar som gjorde att delar av den tyska kristenheten inte kunde motstå nazismen utan istället stöttade Hitler. Inte heller svensk teologi stod utanför detta – Susannah Heschel nämnde professorn i bibelvetenskap Hugo Odeberg, som stod de tyska teologerna nära och utvecklade en antijudisk teologi under 30- och 40-talet.

Den judiske 1800-talsteologen Abraham Geiger, som lyfte fram kontinuiteten mellan Jesus budskap och den rabbiniska judendomen, skrev också i positiv anda om Islam. Han fann att Koranen återberättade de bibliska historierna på samma sätt som Mishna och midrash (tolkande återberättande av bibeltexter) i judisk tradition, och hade en positiv syn på profeten Muhammed. Professor Heschel menar att medan judarna under tidigare århundraden velat betona att de var annorlunda, blev det under 1800-talet viktigt att hålla fram judendomens universella värden – att den var ursprunget till såväl kristendom som islam.

Susannah Heschel framhöll vikten av att judar idag återupptäcker den positiva värdering av islam som bl a Abraham Geiger gav uttryck för, och frågade sig om muslimer skulle kunna vara en "tredje röst" som kan hjälpa till att utveckla dialogen mellan judar och kristna. Om vi har en tredje part som lyssnar måste vi fundera lite extra på hur vi presenterar våra läror. Relationen mellan judar och muslimer ser annorlunda ut, och har en annan historia, än den mellan judar och kristna, och här finns en dynamik som vi kan ta tillvara.

Susannah Heschel slutade sin föreläsning med en uppmaning till förståelse och samarbete:

- Kan vi inte ha lite medkänsla med varandra? Judar, kristna, muslimer – vi har alla problem idag med hur vi ska tolka och utveckla våra traditioner – så låt oss hjälpa varandra att komma vidare!